

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Maja Perdegård

Dold bevisvärdering

En analys av kravet på redovisning av bevisvärdering vid
brottmål och dess juridiska konsekvenser

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Joel Eriksson

Termin: VT 2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Uppsatsens övergripande syfte	4
1.3 Frågeställningar	4
1.4 Avgränsningar	4
1.5 Metod	5
1.6 Forskningsläge	5
1.7 Material	5
1.8 Disposition	6
2 GÄLLANDE RÄTT	7
2.1 Svensk rätt	7
2.2 Europeisk rätt	9
3 DOMSMOTIVERINGENS BETYDELSE	13
4 MÅL GRANSKADE AV RIKSDAGENS OMBUDSMÄN (JO)	17
4.1 JO 2013/14 s. 72	17
4.1.1 Östersunds tingsrätt, mål B 504-10, dom 2011-11-09	18
4.1.2 Östersunds tingsrätt, mål B 2047-11, dom 2011-12-08	19
4.1.3 Östersunds tingsrätt, mål B 3358-11, dom 2012-01-13	21
4.2 JO 1999/2000 s. 55	23
4.3 JO 2016/17 s. 66	24
5 ANALYS	26
5.1 Slutsats	28
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	29
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	31

Summary

In Swedish procedural code there is a principle of free sifting of evidence. This principle comprises of partly free production of evidence, partly free evaluation of evidence. Free evaluation of evidence means that the court is free to evaluate the referred evidence, without any restrictions in regulation. However, this freedom doesn't mean that the evaluation doesn't need to be accounted for. According to the code of judicial procedure the court has to account for what's considered proven and why that is.

The Parliamentary Ombudsman Lars Lindström has noted that in several cases, courts haven't met the requirements set by the law. The purpose of this essay is to analyze the legal consequences that follows from the requirements imposed on the reasoning in regards to accounting for the evaluation of evidence in criminal cases. This essay is using legal-judicial method and has a critical perspective of the law.

There are numerous reasons why it's important that a judgement contains detailed reasoning. Detailed reasoning promote the courts compliance with the rule of law by giving the parties the opportunity to critically review the judgement. In higher court the grounds for judgement are particularly important as they make an appeal easier for both parties.

Drawing from this essay, one of the conclusions that can be made, is that verdicts in multiple cases has not fulfilled the requirements imposed by the law. Whether this is a result of lackings in the regulation, or not, can however not be determined.

Sammanfattning

I svensk processrätt gäller principen om fri bevisprövning. Denna princip innefattar dels fri bevisföring, dels fri bevisvärdering. Fri bevisvärdering innebär att domstolen är fritt att värdera åberopad bevisning. Denna frihet innebär emellertid inte att värderingen inte måste redovisas. Enligt 30 kap. 5 § första stycket 5 rättegångsbalken (RB) ska rätten i domskälen ange vad som är bevisat, vilket anses innefatta krav på att bevisvärderingen ska framgå i domskälen.

Justitieombudsmannen (JO) Lars Lindström har i JO:s ämbetsberättelse, vid flera tillfällen, påtalat att domstolar brister i sin redovisning av bevisningens värdering. Syftet med denna uppsats är att analysera de juridiska konsekvenser som följer av kraven som ställs på domskälens utformning vad avser redovisning av bevisvärdering vid brottmål. Uppsatsen använder rättsdogmatisk metod och har ett rättskritiskt perspektiv.

Det finns flera skäl för att en dom ska vara tydlig och utförlig. En utförlig domsmotivering främjar rättssäkerhet då den ger parter och andra möjlighet att kritiskt granska domen. Den är även av nytta för domaren själv då hen tvingas pröva riktigheten av sina egna tankegångar. Vid beslut om överklagan är det fördelaktigt för parterna att ha tillräckligt med underlag för att kunna utvärdera om en överklagan kan vara lönsam och hur en sådan talan då skulle se ut. För högre instans är domskälen viktiga då utförliga domskäl underlättar överprövningen av en dom.

Utifrån uppsatsen kan slutsatsen dras att det är ett problem att domar i flera fall inte har uppfyllt de krav som 30 kap. 5 § första stycket RB ställer. Huruvida detta beror på den sparsamma regleringen går dock inte att säga.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I 35 kap. 1 § rättegångsbalken (RB) kommer principen om fri bevisprövning till uttryck. Denna princip innefattar såväl fri bevisföring som fri bevisvärdering. Fri bevisföring innebär att parterna i en rättegång är fria att lägga fram den bevisning de önskar. Fri bevisvärdering innebär att domstolen är fri att värdera åberopad bevisning, utan någon begränsning i lag.

Att domstolen är fri att värdera bevisning innebär emellertid inte att denna värdering inte måste redovisas. Processlagberedningen uttalade följande:

Regeln om domarens frihet vid bevisvärderingen innebär icke, att han får grunda sitt avgörande på en rent subjektiv uppfattning rörande de olika bevisens värde. Hans övertygelse måste vara objektivt grundad och sålunda stödjas på skäl, som kunna godtagas av andra förståndiga personer. Ej heller får avgörandet grundas å totalintrycket av det föreliggande materialet. Det åligger domaren att för sig själv och även i domskälen klarlägga de olika grunder, på vilka han stöder sin övertygelse.¹

Domstolen måste alltså redogöra för varför de har värderat bevisningen som de gjort.

Justitieombudsmannen (JO) Lars Lindström har i JO:s ämbetsberättelse, vid flera tillfällen, påtalat att domstolar brister i sin redovisning av bevisningens värdering.² Det förekommer alltså att den redogörelse, som Processlagberedningen talar om, inte sker.

¹SOU 1938:44 s. 377 f.

²2016/17: JO1 s. 15f., 2013/14:JO1 s. 16.

1.2 Uppsatsens övergripande syfte

Denna uppsats syftar till att analysera de juridiska konsekvenser som följer av de krav som ställs på domskälens utformning vad avser redovisning av bevisvärdering vid brottmål.

1.3 Frågeställningar

Uppsatsen ämnar besvara följande övergripande frågeställning:

- Vad innebär det juridiskt att kraven på redovisning av bevisvärdering i brottmål är sparsamt reglerade?

Följande frågeställningar avser att underlätta besvarandet av den övergripande frågeställningen:

- Vad är gällande rätt på området?
- Är den sparsamma regleringen ett problem?

1.4 Avgränsningar

Denna uppsats avser behandla redovisning av bevisvärdering i brottmålsdomar då konsekvenserna av dessa, i större utsträckning än i tvistemålsdomar, kan inskränka på en persons fri- och rättigheter. Då regleringen för tvistemål och brottmål är liknande gäller dock mycket av det som följer även för tvistemålsdomar. Uppsatsen gör inte heller anspråk på att undersöka de mål som faller under 30 kap. 6 § RB och vars domar därmed kan utfärdas i förenklad form. Vidare ligger det utanför uppsatsens syfte att analysera redovisningen av bevismaterialet i domar, det berörs endast i de delar det är relevant för bevisvärderingen.

1.5 Metod

Denna uppsats tillämpar den rättsdogmatiska metoden. De ovan angivna frågeställningarna kommer därför besvaras med utgångspunkt i de allmänt accepterade rättskällorna, vilka består i lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och den rättsdogmatiskt orienterade litteraturen. Uppsatsen har ett rättskritiskt perspektiv då den syftar till att, utifrån gällande rätt, undersöka huruvida rättsläget är tillfredsställande.³

1.6 Forskningsläge

Kravet på domsmotivering diskuterades i flera artiklar i samband med införandet av nya RB, vilken trädde i kraft år 1948.⁴ I 1999 års rättegångsutredning undersöktes huruvida det går att underlätta domstolarnas arbete genom att avgörandet inte skrivs ut fullständigt i vissa fall. Utredningen föreslog inga ändringar.⁵ Förtroendeutredningen fick i uppdrag att undersöka om domstolarnas kommunikation med medborgarna kunde utvecklas för att främja medborgarnas förtroende för domstolarna. Utredningen lade fram olika förslag på åtgärder, dock inga som innebar en förändring eller ett tydliggörande av lagstiftningen.⁶ Under senare tid har justitieombudsmannen Lars Lindström i JO:s ämbetsberättelser uppgett att flera domar fortfarande inte uppfyller kraven på motivering.⁷

1.7 Material

Då informationen om redovisning av bevisvärdering som finns att hämta i lagstiftning och förarbeten är begränsad är den etablerade doktrinen av stor

³Kleineman, s. 21 ff.

⁴Se bl.a. Lindhagen, Lindstedt.

⁵SOU 2001:103 s. 273 ff.

⁶SOU 2008:106 s. 169 ff.

⁷2016/17: JO1 s. 15f., 2013/14:JO1 s. 16.

vikt. För att redogöra för den europeiska rätten har, förutom den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (konventionen alternativt EKMR), rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) använts. Materialet i denna uppsats utgörs i övrigt av framförallt artiklar som publicerats i rättsvetenskapliga tidskrifter, granskningar utförda av JO samt de domar som har granskats.

1.8 Disposition

Uppsatsen inleds med en redogörelse av gällande rätt. Därefter följer en framställning av varför det anses viktigt att domen visar hur bevisvärderingen gått till samt en redogörelse av tre beslut där JO har granskat domar från tingsrätters överensstämmelse med kraven på domsmotivering. Uppsatsen avslutas med en analys som avser besvara den övergripande frågeställningen.

2 Gällande rätt

Detta kapitel syftar till att undersöka och redovisa den reglering som finns för hur bevisvärderingen i brottmål ska redovisas i domskälen. Kapitlet har delats upp i två delar. Den första delen redovisar den svenska regleringen för domsmotivering medans den andra delen redogör för europarättens inverkan på svensk gällande rätt.

2.1 Svensk rätt

Domens innehåll vid brottmål regleras i 30 kap. 5 § RB. I 30 kap. 5 § första stycket 5 RB anges att domen ska ange domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet. Domstolen ska alltså redovisa för hur den har värderat bevisningen i målet och varför en viss omständighet har ansetts styrkt eller inte. Då lagtexten inte innehåller någon annan reglering kring hur omfattande denna redogörelse ska vara har det i doktrin utvecklats en del riktlinjer för vad kravet i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB. innebär. Viss vägledning kan även hämtas från förarbeten.

Ordalydelsen i motsvarande bestämmelse för tvistemål i 17 kap. 7 § första stycket 5 RB överensstämmer med ordalydelsen i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB. Detta innebär att mycket av det som skrivs om 17 kap. 7 § första stycket 5 RB även gäller för 30 kap. 5 § första stycket 5 RB.

Hur utförlig en domsmotivering bör vara beror på omständigheterna i det enskilda fallet.⁸ Domskälen ska alltid ge upplysning om de rättsfakta som ligger till grund för beslutet, d.v.s. de omständigheter som enligt gällande rätt har betydelse för utgången i målet. Inte sällan förekommer det flera bevis för och mot ett rättsfaktum, i dessa fall behöver rätten utveckla sitt resonemang. Att endast fastslå vad som är bevisat ger ingen upplysning om

⁸Jfr. 30 kap. 6 § RB angående möjligheten att i vissa fall utfärda en dom i förenklad form.

hur domstolen har resonerat.⁹ När parterna är oeniga om ett rättsfaktum bör rätten redovisa för vad den anser är bevisat respektive icke bevisat. Rätten måste även redovisa de bevisfakta, på vilka den har grundat sin uppfattning angående ifrågavarande rättsfaktum. Rätten bör redovisa för hur den har bearbetat bevismaterialet. Det innebär att rätten måste redovisa för vilka bevis som enskilt eller tillsammans har styrkt ett omtvistat rättsfaktum. Således måste rätten redovisa för om exempelvis en vittnesutsaga ligger till grund för en viss slutsats eller varför en motstridande vittnesutsaga har tillmätts högre bevisvärde. Det ska tydligt framgå vilka uppgifter som har varit bestämmande för domslutet.¹⁰

När ett åtal har ogillats eller den tilltalade har fällts mot sitt nekande i ett brottmål anses det särskilt viktigt med en utförlig redovisning av rättens bevisvärdering.¹¹ Kravet torde alltså vara något lägre ställt i brottmål där den tilltalade fälls i enlighet med sitt erkännande.

I artikeln *Sakframställning och domskäl enligt nya RB* framför Per Olof Ekelöf att den fria bevisprövningen i vissa fall kan leda till en mindre tydlig domsmotivering. Ekelöf menar att den fria bevisprövningen kan medföra att domstolen finner att tillräckligt bevis föreligger på grund av själva “atmosfären” i målet, utan att det är möjligt att hänvisa till några särskilda omständigheter. Som exempel lyfter Ekelöf bl.a. allmänna erfarenhetssatser och detaljer i parternas uppträdande. I vissa av dessa fall kan det vara möjligt att urskilja något bevisfaktum som har tillmätts större betydelse, exempelvis ett vittnesmål. Då kan man hänvisa till det bevisfaktumet och “övriga omständigheter i målet”. Detta tillägg behöver inte alltid göras, eftersom man till följd av fri bevisprövning alltid beaktat “atmosfären”. Ekelöf betonar dock att det alltid bör framgå vad som är ostridigt och vad som anses vara bevisat.¹² Även Anders Lindstedt har i artikeln *Om domars*

⁹Ekelöf, Rättegång: Femte häftet, s. 272 f., Bergholtz, s. 184 f. och s. 342, Heuman s. 123 ff., samt SOU 2001:103 s. 273 ff.

¹⁰SOU 2001:103 s. 278 ff., JO 2013/14 s. 72, Ekelöf, Rättegång: Femte häftet, s. 273 f., och Olivecrona s. 128.

¹¹Ekelöf, Rättegång: Femte häftet s. 274, JO 1999/2000 s. 55 och JO 2013/14 s. 72.

¹²Ekelöf, Sakframställning och domskäl enligt nya RB, s. 252.

avfattning kort skrivit om “atmosfären” i målets inverkan men påpekar också att det kan ifrågasättas om denna verkligen kan vara ett bärande domskäl.¹³

I 49 kap. 14 § RB regleras i vilka fall hovrätten ska meddela prövningstillstånd. I lagrummets andra punkt anges att prövningstillstånd ska meddelas om det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till. Detta kan föreligga om tingsrättens dom inte uppfyller de krav som ställs i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB.¹⁴ Enligt 49 kap. 12 § RB krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva tingsrättens dom, om inte annat är föreskrivet. 49 kap. 13 § RB föreskriver att prövningstillstånd för en brottmålsdom som inte prövat enskilt anspråk endast krävs i fall där den tilltalade genom domen som enda påföljd dömts till böter eller frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader. Det är alltså endast i dessa fall som kortfattade eller otydliga domskäl föranleder prövningstillstånd. I övriga fall krävs det inget prövningstillstånd alls. Påverkan av 49 kap. 14 § RB i brottmål är således begränsad.

2.2 Europeisk rätt

Sverige har ratificerat den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och är därför folkrättsligt bundna av den. I 2 kap. 19 § regeringsformen står även föreskrivet att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med konventionen. Konventionen har även inkorporerats som lag i Sverige i form av Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Konventionens ställning i Sverige har ytterligare stärkts genom medlemskap i den Europeiska unionen. Detta eftersom konventionen enligt artikel 6

¹³Lindstedt, s. 671.

¹⁴Prop. 1992/93:216 s. 57 f., NJA 2002 s. 35, NJA 2002 s. 133, NJA 2002 not C 11.

fördraget om Europeiska unionen ska tillämpas såsom allmän princip. Sveriges domstolar är alltså bundna att följa konventionen.

I konventionen finns det regler som kan påverka kravet på domsmotivering i Sverige. I artikel 6 EKMR stadgas det om allas rätt till en rättvis rättegång. I detta har det ansetts ligga ett krav på att domstolarna ska motivera sina domar. Europadomstolen har i flera fall framfört att för att den enskildes rätt till rättvis rättegång ska anses ha respekterats måste domstolarna tillräckligt klart upplysa om grunderna för sina avgöranden.¹⁵

I fallen Hiro Balani mot Spanien och Ruiz Torija mot Spanien fälldes Spanien för att ha agerat i brott mot artikel 6 EKMR då det i båda fallen saknades domskäl för vissa framställda grunder för bestridande av kärandens yrkanden.¹⁶

I fallet Hiro Balani mot Spanien hade ett japanskt bolag väckt talan mot Rita Hiro Balani där bolaget hävdade att hon gjort sig skyldig till varumärkesintrång. Hiro Balani hade fyra grunder för sitt bestridande. Första instans dömde till hennes fördel och ogillade talan med en motivering som överensstämde med Hiro Balanis första grund. Högsta domstolen dömde däremot i enlighet med kärandens talan. Artikel 6 EKMR aktualiserades i detta fall eftersom högsta domstolen aldrig tog ställning till Hiro Balanis fjärde framförda grund för sin talan. Europadomstolen inledde med ett konstaterande om att artikel 6 EKMR innebär ett krav på motivering till varför domslutet blev som det blev, dock innebär artikel 6 EKMR inte att det krävs ett detaljerat svar till varje argument. Det senare följer av ett tidigare fall från Europadomstolen, Van de Hurk mot Nederländerna.¹⁷ Hur långt kravet på motivering sträcker sig beror på dels frågans beskaffenhet, dels omständigheterna i målet. Varje stat har olika metoder för att hantera de krav som konventionen ställer, dessa olikheter och respektive stats sedvana är exempel på sådana omständigheter i målet som påverkar

¹⁵SOU 2001:103 s. 275 f., Ekelöf, Rättegång: Femte häftet s. 272 f., Danelius, s. 204 ff. och s. 313 ff., Hadjianastassiou v. Greece, Hiro Balani v. Spain, Ruiz Torija v. Spain och Georgiadis v. Greece.

¹⁶Hiro Balani v. Spain och Ruiz Torija v. Spain.

¹⁷Van de Hurk v. the Netherlands, p. 20, para. 61.

Europadomstolens bedömning. Europadomstolen undersökte om högsta domstolens frånvaro av motivering rimligen kunde tolkas som ett underförstått avslag av Hiro Balanis fjärde grund. Domstolen kom fram till att eftersom frånvaro av motivering i detta fall innebar att det är omöjligt att avgöra huruvida högsta domstolen underlät att pröva frågan eller avsåg att avfärda den, och i sådant fall deras anledning till att ta det beslutet, så krävs det i detta fallet ett uttryckt och bestämt besked på varför grunden inte påverkat utgången i målet. Europadomstolen ansåg att detta var ett brott mot artikel 6 para. 1 EKMR.¹⁸

Fallet Ruiz Torija mot Spanien gällde en avhysning av en hyresgäst, Eusebio Ruiz Torija, från en hyrd lokal. Ruiz Torija hade gjort två invändningar. Första instans ogillade kändens talan i enlighet med Ruiz Torijas första invändning och prövade därför inte den andra invändningen. Frågan överklagades till appellationsdomstolen vilken däremot dömde i enlighet med kändens talan. Appellationsdomstolen biföll yrkandet om avhysningen utan att uttala sig om Ruiz Torijas andra invändning. Europadomstolen gjorde samma konstateranden kring artikel 6 EKMR som i föregående redovisat fall, artikel 6 EKMR kräver domsmotivering, dock ej ett detaljerat svar till varje framfört argument, hur långt kravet sträcker sig beror på frågans beskaffenhet och omständigheterna i målet. I detta fall ansåg Europadomstolen att om Ruiz Torijas andra invändning hade funnits vara välgrundad så hade appellationsdomstolen fått ogilla kändens talan, den var alltså avgörande. Domstolen ansåg även att eftersom invändningen inte var uppenbart ogrundad så var det nödvändigt att ta upp den i domskälen. Även i detta fall undersökte domstolen om den nationella domstolens frånvaro av motivering rimligen kunde tolkas som ett underförstått avslag av invändningen. Domstolen kom fram till att det utan motivering är omöjligt att avgöra om frågan inte har prövats eller om appellationsdomstolen avsåg att avfärda den, och i sådant fall deras

¹⁸Hiro Balani v. Spain, Danelius, s. 208 och s. 313.

anledning till det. Europadomstolen ansåg att detta var ett brott mot artikel 6 para. 1 EKMR.¹⁹

I flertalet fall har Grekland funnits skyldiga till brott mot artikel 6 EKMR till följd av att de inte beviljat ersättning för tid under vilken en person varit häktad. Dessa beslut har ansetts sakna tillräcklig verklig motivering.²⁰ Ett av dessa fallen är Georgiadis mot Grekland där Anastasios Georgiadis, en präst inom det religiösa samfundet Jehovas vittnen, hade begärt befrielse från militärtjänstgöring. Enligt grekisk lag hade en präst inom en känd religion rätt att begära sådan befrielse. Begäran avslogs då Jehovas vittnen inte ansågs vara en känd religion. Georgiadis vägrade därmed militärtjänstgöring och kvarhölls därför i militärt häkte i väntan på rättegång. Georgiadis frikändes sedan i domstol men fick inte rätt till skadestånd för frihetsberövandet, detta eftersom grekisk rätt inte gav rätt till skadestånd för frihetsberövande som berodde på personens egna grova oaktsamhet, vilket domstolen ansåg var fallet. Den nationella domstolen hade inte lämnat motivering till varför de funnit frihetsberövandet bero på Georgiadis egna grova oaktsamhet. Europadomstolen ansåg att en sådan fråga som innebär en värdering av faktiska omständigheter kräver att domstolarna ger mer detaljerade skäl, framförallt eftersom denna bedömningen var avgörande för Georgiadis rätt till ersättning. Europadomstolen ansåg att detta var ett brott mot artikel 6 para. 1 EKMR.²¹

¹⁹Ruiz Torija v. Spain, Danelius, s. 208 och s. 313.

²⁰Danelius, s. 208 och däri hänvisad praxis.

²¹Georgiadis v. Greece, Danelius, s. 208 och s. 314.

3 Domsmotiveringens betydelse

Detta kapitel avser belysa varför det anses viktigt att domen visar hur bevisvärderingen gått till, främst med hjälp av doktrin. Uppbyggnaden av kapitlet utgår från den struktur som har använts i artikeln *Bör domstol redogöra för bedömningen av bevismaterialet?* i vilken Hertzberg i sex punkter har redogjort för varför domsmotivering är av betydelse.²²

Hertzberg har i sin tur hämtat inspiration ur Arthur Lindhagens inledande referat vid det 18 nordiska juristmötet i Köpenhamn år 1948.²³ Vid varje punkt kommer även annan doktrin, som tar upp liknande värden, redovisas.

Den första punkten belyser betydelsen av domsmotivering för parterna. Hertzberg menar att parterna alltid måste ha ett skäligt anspråk på ett besked om varför domen blev som den blev. Den förlorande parten har dessutom ett intresse i att kunna bedöma huruvida ett överklagande skulle vara intressant och i sådant fall hur detta överklagande ska se ut.²⁴ I artikeln *Om motivering av dom* instämmer Lindhagen med Hertzberg. Lindhagen pekar även på att med parterna kommer även deras juridiska ombud som även de har ett skäligt anspråk på domsmotivering. Lindhagen menar att detta grundar sig i att parterna och ombuden har lagt ned hårt arbete och pengar på och känt oro inför rättegången. Ombuden har liksom parterna även de ett intresse i att bedöma om ett överklagande är lönsamt.²⁵ Enligt 51 kap. 4 § första stycket 3 RB ska ett överklagande innehålla grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga. Tidigare chefsjustitieombudsmannen Claes Eklundh har påpekat att

²²Hertzberg, s. 106 ff.

²³NJM bil. 2 s. 1 f.

²⁴Hertzberg, s. 106 f.

²⁵Lindhagen, s. 321 ff.

bristfälliga domskäl omöjliggör för en part som vill överklaga att uppfylla detta krav som ställs enligt 51 kap. 4 § första stycket 3 RB.²⁶

I Hertzbergs andra punkt lyfts rättsvetenskapens och juristernas intresse av att få veta hur domstolen har resonerat sig fram till domslutet.²⁷ Domar kan som bekant i enlighet med rättskälleläran vara prejudicerande. För att andra jurister ska kunna använda ett fall som vägledande så krävs det att det går att läsa ut vad som egentligen ligger till grund för domslutet.²⁸

Rättsvetenskapen och juristerna kan även ha ett intresse av att kritiskt kunna granska domens riktighet, en granskning som Petra Lundh menar att domskälen måste tåla.²⁹

Medborgarnas intresse i allmänhet lyfts som tredje punkt. Hertzberg menar att det ur rättspolitiskt perspektiv är värdefullt att domskälen ges en begriplig och lättillgänglig form.³⁰ Lindhagen skriver om värdet i att allmänheten har ett intresse för domar, med tanke på domarnas betydelse ur allmänt samhällsligt perspektiv. Denna strävan menar Lindhagen ska komma till uttryck i domen genom att den görs förståelig.³¹

I den fjärde punkten belyser Hertzberg vikten av att domaren själv, genom författandet av domskälen, tvingas pröva riktigheten av sina egna slutsatser.³² Lindhagen bär i en artikel egen vittnesbörd om hur kravet på domsmotivering har räddat honom själv från att göra misstag vid flera tillfällen. Tvånget att skriva utförliga motiveringar har fått Lindhagen att ändra mening och upptäcka luckor i utredningen, berättar han.³³ Även tidigare omnämnda Lundh och JO pekar på vikten av att bevisvärderingen

²⁶JO 2013/14 s. 72.

²⁷Hertzberg, s. 107.

²⁸Lindhagen, s. 321 ff.

²⁹Lundh, s. 853.

³⁰Hertzberg, s. 107.

³¹Lindhagen, s. 321 ff.

³²Hertzberg, s. 107.

³³Lindhagen, s. 322.

ska redovisas vilket tvingar domaren att kontrollera riktigheten av sina tankegångar och därmed förebygga bl.a. tankefel och subjektiv påverkan.³⁴

Medan de fyra första punkterna har riktat sig till personer eller grupper av personer så är de två sista punkterna mer allmänt hållna. Den femte punkten lyfter nämligen fram det faktum att utförliga domskäl underlättar för högre instans att överpröva en dom.³⁵ 50 kap. 23 § RB och 51 kap. 23 § RB är s.k. tilltrosparafer som gäller för tvistemål respektive brottmål. De två nu nämnda lagrummen gäller för hovrättens prövning, det finns även en motsvarande tilltrosparafer för Högsta domstolen i 55 kap. 14 § RB. Dessa paragrafer begränsar överrätternas bevisbedömning genom att föreskriva att en ändring av lägre instans dom i del som avser värdering av i lägre instans hållit förhör eller syn endast får ske under vissa föreskrivna omständigheter. Dessa omständigheter föreligger om överrätten tar upp beviset på nytt vid en huvudförhandling eller om beviset läggs fram genom en ljud- och bildupptagning. Överrätten får även göra en sådan ändring om den är till förmån för den tilltalade eller om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit. Dessa paragrafers betydelse har genom senare lagändringar minskat kraftigt.³⁶ Ändringarna består främst i att överrätten får ändra i underrättens dom i en del om beviset lagts fram i överrätten genom en ljud- och bildupptagning. En sådan upptagning sker i tingsrätten om inte särskilda skäl talar mot det. I hovrätten läggs sådan upptagning regelmässigt fram vilket ger hovrätten stor frihet. Till följd av det nu anförda väger denna punkten inte längre lika tungt, även om det fortfarande finns fog för att lyfta fram den.³⁷

Den sjätte och sista punkten lyfter fram vikten av transparens i syfte att motverka misstankar och klander gentemot domstolen. Om motiveringen till

³⁴JO 2013/14 s.72 och Lundh, s. 849.

³⁵Hertzberg, s. 107.

³⁶Senaste ändringen skedde genom Lag (2016:37) om ändring i rättegångsbalken.

³⁷Ekelöf, Rättegång: Femte häftet, s. 79 ff.

domslutet redovisas utförligt i en dom finns det mindre utrymme för spekulering om exempelvis subjektivt dömande.³⁸

³⁸Hertzberg, s. 107.

4 Mål granskade av

Riksdagens ombudsmän (JO)

Processlagberedningen påpekade redan i SOU 1938:44 att domstolarnas motiveringar för sina domar var alltför knapphändiga och inte sällan otydliga.³⁹ Att domar fortfarande inte uppfyller kraven på motivering är tydligt om man ska tro vad justitieombudsmannen Lars Lindström anför i JO:s ämbetsberättelse för året 2015/16. Detta redovisas som en iakttagelse Lindström har gjort under året. I ämbetsberättelsen för året 2015/16 finns två beslut som hänför sig till 30 kap. 5 § första stycket 5 RB om domsmotivering. Lindström uppmärksammar att han även i en tidigare ämbetsberättelse har gjort denna iakttagelse.⁴⁰ I följande tre delar lyfts beslut från JO fram. Dessa avser belysa dels hur undermåliga domskäl kan se ut, dels hur JO har bedömt dessa domskäl i förhållande till de krav som ställs på motivering.

4.1 JO 2013/14 s. 72

Vid Östersunds tingsrätt har samma rådmän blivit allvarligt kritiserad för tre brottmålsdomar som inte uppfyller kravet som ställs i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB.⁴¹

³⁹SOU 1938:44 s. 218 f. och s. 341.

⁴⁰2016/17: JO1 s. 15f. och 2013/14:JO1 s. 16.

⁴¹JO 2013/14 s. 72.

4.1.1 Östersunds tingsrätt, mål B 504-10, dom 2011-11-09

I det första målet var den tilltalade åtalad för grov våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av underårig. Den tilltalade förnekade gärningarna. Som bevisning åberopades viss skriftlig bevisning samt förhör med den tilltalade, målsäganden och flera vittnen. Domskålen var kortfattade och saknade helt redogörelse för den påstådda gärningen. Rätten inledde med att konstatera att det inte fanns någon bevisning som gav målsägandens utsaga påtagligt stöd men att hon gav ett trovärdigt intryck. Åklagaren åberopade ett vittne som uppgav att barn i målsägandens ålder inte kan hitta på sådant som den tilltalade anklagades för. Rätten anförde vidare att det inte framkom några skäl för målsäganden att anklaga den tilltalade för gärningen om den inte hade skett och att det faktum att målsäganden tidigare felaktigt har gjort liknande anklagelser mot andra inte skulle tala mot henne. Utan vidare förklaring anförde även tingsrätten att den tilltalade i flera sammanhang hade uppgett felaktiga uppgifter och förnekat att hon skulle ha gjort sig skyldig till egenmäktighet av barn, vilket rätten ansåg talade mot den tilltalade. Tingsrätten anförde slutligen att målsägandens utsaga måste betraktas som helt tillförlitlig och att stödbevisningen var knapphändig men att det inte fanns något som motsade den tilltalades utsaga. Tingsrätten dömde den tilltalade i enlighet med vad åklagaren hade påstått.⁴²

Efter en kort redovisning av gällande rätt som i allt väsentligt överensstämmer med den redogörelse som återfinns ovan under rubriken *Gällande rätt* anför justitieombudsmannen Lars Lindström att han instämmer med den kritik som hovrätten har framfört. I hovrättens dom anføres att tingsrättens dom saknar analys av olika uppgifters tillförlitlighet, att den innehåller svepande och generaliserande uttalanden samt att vissa anförda domskäl tycks sakna relevans. Hovrätten ogillade åtalet. Lindström

⁴²JO 2013/14 s. 73 och mål B 504-10.

anser att tingsrättens dom inte uppfyller de krav som anges i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB.⁴³

4.1.2 Östersunds tingsrätt, mål B 2047-11, dom 2011-12-08

I det andra målet var den tilltalade åtalad för misshandel och överträdelse av besöksförbud. Som bevisning åberopades förhör med målsäganden, den tilltalade och vittnen, samt utskrifter och fotografier från målsägandens mobiltelefon. Den tilltalade var även i samma mål åtalad för misshandel på en annan målsägande.⁴⁴

Angående den första åtalspunkten för misshandel redogjorde tingsrätten för målsägandens och den tilltalades vittnesmål.⁴⁵ Därefter konstaterade tingsrätten följande:

[Målsäganden] har gjort ett trovärdigt intryck och hennes berättelse vinner stöd av vad hon efter händelsen berättat för vittnena i målet och de iakttagelser de gjort av hennes skador. Mot bakgrund härav finner tingsrätten att hennes berättelse är tillförlitlig och skall läggas till grund för bedömningen av åtalet. Det är därigenom utrett att [den tilltalade] gjort sig skyldig till den åtalade gärningen.⁴⁶

Lindström anser att domskälen är bristfälliga eftersom de inte anger vad vittnena uppgett att målsäganden har berättat för dem och om vittnenas iakttagelse av skador. Redovisande av detta menar Lindström är väsentligt för att kunna bedöma domens riktighet.⁴⁷

⁴³JO 2013/14 s. 80 f. och mål B 1109-11.

⁴⁴JO 2013/14 s. 74 och mål B 2047-11.

⁴⁵Mål B 2047-11.

⁴⁶Ibid.

⁴⁷JO 2013/14 s. 81.

Angående åtalet om överträdelse av besöksförbud lyder domskälen följande:

Med hänsyn till innehållet i smsn [sic] och vad i målet i övrigt framkommit om bakgrunden till dem finner tingsrätten att [den tilltalade] inte kan undgå ansvar för överträdelse av besöksförbudet och skadeståndsskyldighet.⁴⁸

Justitieombudsmannen Lindström påpekar ännu en gång bristen på redovisning av hänvisat bevis då tingsrätten varken redogör för innehållet i meddelandena eller vad som framkommit i övrigt. Han anser alltså att domskälen inte är tillräckliga.⁴⁹

När det gäller det andra åtalet för misshandel redovisar tingsrätten i domskälen det händelseförlopp som utredningen visar. Berättandet av vad utredningen visar för händelseförlopp slutar vid tillfället då den tilltalade och målsäganden träffar på varandra den aktuella dagen. Efter det tar målsägandens utsaga vid enligt vilken den tilltalade har riktat slag och sparkar mot honom. Den tilltalade har därvid invänt att det var målsäganden som var först med att använda våld.⁵⁰ Därefter lyder domskälen följande:

Vad [den tilltalade] invänt vinner inte stöd av utredningen i övrigt varför tingsrätten genom vad [målsäganden] berättat finner styrkt att [den tilltalade] gjort sig skyldig till den åtalade gärningen.⁵¹

Lindström anser att domskälen brister även här eftersom tingsrätten inte redovisar vad det är för utredning som inte stöder den tilltalades utsaga.⁵²

⁴⁸Mål B 2047-11.

⁴⁹JO 2013/14 s. 81.

⁵⁰Mål B 2047-11.

⁵¹Ibid.

⁵²JO 2013/14 s. 81 f.

4.1.3 Östersunds tingsrätt, mål B 3358-11, dom 2012-01-13

Det tredje målet består av flera åtalpunkter, sju tilltalade och flera målsägande. Följande redogörelse kommer inte skilja varken de målsägande eller de tilltalade åt då det inte är relevant för denna uppsatsen.

Den första åtalpunkten gäller stöld. Fyra av de tilltalade hade erkänt gärningen, två av dem hade erkänt medhjälp till stöld och en av dem hade förnekat gärningen.⁵³ I domskälen redovisar tingsrätten kort för vad de anser står klart och anför sedan följande:

När det gäller vad de olika personerna därvid gjort gör tingsrätten den bedömningen att de tilltalades uppgifter visar att de deltagit i tillgreppen på ett sådant sätt att samtliga måste bedömas som gärningsmän.⁵⁴

Justitieombudsmannen Lars Lindström menar att det i fall där någon som endast har erkänt medhjälp döms som gärningsman eller då någon döms mot sitt nekande är viktigt att skälen för denna bedömning redovisas. Domskälen uppfyller inte kraven i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB konstaterar Lindström.⁵⁵

I den andra åtalpunkten åtalades tre av de tilltalade för grov stöld. Två av de tilltalade erkände stöld men förnekade att de tillgripit annat än smycken. Den tredje tilltalade erkände medhjälp till gärningen.⁵⁶ I domskälen står följande:

När det gäller vad som tillgripits finner tingsrätten genom vad [målsägande] berättat och vad i övrigt framkommit i målet att gods i angiven omfattning tillgripits.⁵⁷

⁵³Mål B 3358-11.

⁵⁴Ibid.

⁵⁵JO 2013/14 s. 82.

⁵⁶Mål B 3358-11.

⁵⁷Ibid.

I anslutning till denna åtalspunkt prövades även enskilda anspråk. Domskälen i denna del löd enligt följande:

På grund av [en av de tilltalades] medgivande ska det särskilda yrkandet bifallas. Genom av [målsäganden] lämnade uppgifter finner tingsrätten att även det särskilda yrkandet mot [en annan av de tilltalade] ska bifallas. Vad [en tredje av de tilltalade] invänt är inte motbevisat varför det särskilda yrkandet i den delen ska ogillas.⁵⁸

Lindström anser att domskälen i dessa delar inte uppfyller de krav som ställs i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB eftersom tingsrätten inte har redovisat för de uppgifter som pekats ut som skäl för domslutet. Det går inte att av domen utläsa vad målsäganden har lämnat för uppgifter, vad som i övrigt har framkommit i målet eller vad den tilltalade, ovan benämnd ”en tredje av de tilltalade”, invänt.⁵⁹

Den tredje och sista åtalspunkten gäller även den grov stöld. I anslutning till detta prövade även tingsrätten enskilda anspråk och ett skadeståndsyrkande.

I domskälen anfördes bl.a. följande:

[Tre av de tilltalade] har bestritt de särskilda yrkandena. Genom av [målsäganden] lämnade uppgifter finner dock tingsrätten att hennes yrkanden mot [två av de tilltalade] skall bifallas medan yrkandet mot [en av de tilltalade] inte kan vinna bifall. [...] Vad angår [målsägandens] skadeståndsyrkande har de tilltalade medgett att utge ersättning för självrisk och kostnader men bestritt skadeståndsskyldighet i övrigt. Mot deras bestidande [sic] och med hänsyn till bedömningen ovan av de de särskilda yrkandena har [målsäganden] inte visat sig berättigad till högre ersättning än vad som medgivits eller 2 760 kr.⁶⁰

Angående de enskilda anspråken anser Lindström att det är uppenbart att domskälen strider mot 30 kap. 5 § första stycket 5 RB eftersom det varken framgår vilka uppgifter som målsäganden har lämnat eller varför yrkanden mot endast två av de tilltalade bifalls. Angående skadeståndet anser

⁵⁸Mål B 3358-11.

⁵⁹JO 2013/14 s. 82.

⁶⁰Mål B 3358-11.

Lindström att domskälen inte heller här är tillräckliga för ställningstagande till domslutets riktighet.⁶¹

4.2 JO 1999/2000 s. 55

Vid Ystads tingsrätt meddelades en dom i ett mål där den tilltalade var åtalad för våld och hot mot tjänsteman samt för våldsamt motstånd. Den åberopade bevisningen i målet var målsägandeförhör med de två polismän som var inblandade. Den tilltalade fälldes med följande egentliga domskäl:⁶²

[Den tilltalade] har förnekat brott. Genom målsägandeförhör och utredningen i övrigt är emellertid åtalet styrkt.⁶³

Den rådmän som undertecknat domen har i ett senare yttrande anfört att han inte anser sig ha gjort fel. Han hänvisar bl.a. till skriften *Språk och struktur i domar och beslut* för att visa på att domar kan utformas på olika sätt.⁶⁴

Rådmanen menar att genom att det i domen står att åtalet är styrkt så kan man även läsa ut att domstolen har funnit det som åklagaren har påstått bevisat. Lagmannen vid Ystad tingsrätt, Bo Lenter, har även han yttrat sig i frågan. Lenter anser att rådmanen inte har redovisat för hur bedömningen har gått till på sådant sätt som krävs.⁶⁵

Dåvarande chefsjustitieombudsmannen Claes Eklundh har bedömt huruvida domskälen har utformats i enlighet med gällande rätt. Eklundh konstaterar att rätten enligt 30 kap. 5 § första stycket 5 RB har en skyldighet att redovisa vad som är bevisat i målet. I enlighet med vad som anförts ovan, under rubriken *Svensk rätt*, konstaterar Eklundh även att det i doktrinen har skett en utveckling mot att rätten måste redovisa sin bevisvärdering och uppge varför ett rättsfaktum har funnits styrkt. Att den tilltalade i detta fall har fällts mot sitt nekande gör det särskilt viktigt att anledningarna till detta

⁶¹JO 2013/14 s. 82 f.

⁶²JO 1999/2000 s. 55.

⁶³Ibid.

⁶⁴Domstolsverket.

⁶⁵JO 1999/2000 s. 55.

beslut är tydliga. Eklundh uppger även att det, i den skrift som rådmannen har hänvisat till, står att parten har ett rimligt anspråk på att kunna förstå avgörandet.⁶⁶

I sin bedömning lyfter Eklundh även fram varför det är viktigt med utförliga domskäl. De skäl han anger överensstämmer med de skäl som har redovisats under rubriken *Domsmotiveringens betydelse*. Som exempel lyfter Eklundh att det främjar förtroendet för rättskipningen och att det underlättar för parter, domare och andra att kontrollera riktigheten av domen.⁶⁷

Eklundh anser i enighet med Lenters att domen inte har utformats på ett tillfredsställande sätt.⁶⁸

4.3 JO 2016/17 s. 66

Justitieombudsmannen Lars Lindström har granskat en dom från Blekinges tingsrätt där den tilltalade åtalades för misshandel. Som bevisning åberopade åklagaren rättsintyg och fotografier samt förhör med den tilltalade och hennes make.⁶⁹ Som domskäl anförde rätten följande:

Genom den åberopade bevisningen finner tingsrätten klarlagt att [den tilltalade] utövade sådant våld mot [målsäganden] som åklagaren [sic] påstått. [Den tilltalade] ska därför dömas misshandel, som inte är att bedöma som ringa.⁷⁰

Den rådmann som var ordförande vid huvudförhandlingen har i ett senare yttrande angett att han kan hålla med om att domskälen är kortfattade, men menar att utformningen av domskälen inte borde föranleda att parterna inte förstår avgörandet. Lagmannen Laila Kirppu uppger i ett yttrande att hon

⁶⁶JO 1999/2000 s. 56.

⁶⁷Ibid.

⁶⁸Ibid.

⁶⁹JO 2016/17 s. 66, mål B 2260-13.

⁷⁰Mål B 2260-13.

inte anser att domskälen är tillräckliga för utläsning av hur domstolen har resonerat.⁷¹

Lindström inleder sin bedömning med att kort redovisa för gällande rätt. Denna redovisning stämmer överens med det som angetts ovan under rubriken *Gällande rätt*. Vidare konstaterar Lindström att det i domen saknas uppgifter om vad den åberopade bevisningen innehåller då det varken redovisas vad som framkom genom den skriftliga bevisningen eller vad som berättades vid de hållna förhören. Lindström anser inte att det av domskälen framgår hur bevisvärderingen kunde leda fram till att rätten ansåg att det var klarlagt att den tilltalade hade utövat sådant våld som åklagaren hade hävdat trots att den tilltalade inte själv erkände det. Domskälen uppfyller inte de krav som ställs i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB och därför kritiserar Lindström rådmannen.⁷²

⁷¹JO 2016/17 s. 67 f.

⁷²JO 2016/17 s. 68 f.

5 Analys

30 kap. 5 § första stycket 5 RB utgör utgångspunkten för gällande rätt angående kraven på redovisning av bevisvärdering. Förarbetena till detta lagrum ger föga vägledning till vad detta kravet faktiskt innebär. När JO i ovan angivna fall ska redogöra för gällande rätt hänvisas det därför till de i doktrin utvecklade reglerna. Att regler utvecklas i doktrin är inte ovanligt men det kan medföra otydligheter om doktrinen inte är enig. I detta fall tycks några regler kunna urskiljas där doktrin är eniga, dessa är redovisade ovan under *Gällande rätt*. I JO 1999/2000 s. 55 hänvisar rådmannen till en myndighetsskrift som stöd för utformandet av domskälen. Domskälen i fallet uppfyller inte de kraven som ställs i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB och doktrin. Det tycks alltså finnas en risk att domare inte är medvetna om vilka kraven är. Dock var det endast en av de tre granskade rådmännen som inte själv ansåg att domskälen var bristfälliga. En sådan slutsats kan alltså inte dras.

Konventionens artikel 6 och därtill hörande praxis står inte i konflikt med den svenska rätten. Konventionen kan tvärtom bidra till att svensk rätt håller sig tidsenlig. Det är nämligen så att artiklar skrivna i samband med införandet av nya RB, vilken trädde i kraft 1948, fortfarande ger uttryck för idag gällande rätt. Någon vidare utveckling har emellertid inte heller skett av konventionens praxis då den överensstämmer med den svenska doktrinen.

I fallen *Hiro Balani mot Spanien* och *Ruiz Torija mot Spanien* har domstolarna inte redovisat för grunderna. Utan redovisande av grunder kan inte heller bevisvärderingen redovisas på ett tillräckligt sätt. Europadomstolens har i dessa fallen konstaterat att omfattningen av kravet på domsmotivering beror på frågan beskaffenhet och omständigheterna i målet. Om en grund kan vara avgörande för utgången av målet måste domstolen pröva det, så länge det inte är uppenbart ogrundat. Europadomstolen undersökte även om uteblivande redovisning av grund

kunde förstås som ett underförstått avslag men menar att det måste vara möjligt att avgöra om grunden inte har blivit prövad eller om den prövats men avfärdats. Domstolen måste i det senare fallet även ange varför grunden har avfärdats, vilket innefattar att redogöra för bevisvärderingen. I målet Georgiadis mot Grekland saknades motivering till varför Georgiadis ansågs ha förfarit med grov oaktsamhet, även den saknade alltså en redogörelse för bevisvärderingen.

För att avsaknaden av domsmotivering ska anses vara ett problem måste det finnas ett värde i att domsmotiveringen redovisas. För parterna har, tillsammans med medborgarna och andra jurister, ett intresse i att kritiskt granska domen. För parterna kan detta vara av stor vikt vid beslutande om överklagande ska göras eller inte. För att kunna besluta om det är det av stor vikt att veta vad som var avgörande i målet och varför. Att domaren själv kan dra nytta av kravet på domsmotivering framgår av Lindhagens vittnesbörd, men även utifrån ett av JO granskade fall. I målet där åtalet gällde grov våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av underårig så ändrades tingsrättens dom i hovrätten.⁷³ Det är möjligt att domen hade haft samma domslut i tingsrätten som i hovrätten om rådmannen hade redovisat uppgifternas tillförlitlighet mer utförligt. Om kravet på domsmotivering resulterar i fler korrekta domar är det också kopplat till rättssäkerhet, något som är centralt för rättssystemet. Även domstolarnas tillförlitlighet är viktig, något som domsmotivering bidrar till genom att förmedla transparens.

Som anförts ovan har senare lagändringar underlättat för överrätten att ompröva viss bevisning. Regleringen utgör fortfarande en begränsning för överrätterna, om så något mindre än förut. En utförlig redovisning av bevisvärdering underlättar alltså för överrätterna.

I många av de fall som har redogjorts för under rubriken *Mål granskade av Riksdagens ombudsmän (JO)* har de åberopade bevisen inte redovisats i domen, än mindre har värderingen av dessa bevisen framgått. För att förstå

⁷³ Se under 4.1.1 Östersunds tingsrätt, mål B 504-10, dom 2011-11-09.

hur bevisvärderingen har gått till torde det vara en förutsättning att även bevisfakta redovisas. Som tidigare anförts under *Svensk rätt* ska rätten redovisa för vad som är bevisat respektive icke bevisat när ett rättsfaktum är omtvistat. När rätten redovisar ett rättsfaktum ska den även redovisa de bevisfakta som ligger till grund för rättsfaktumet. Vid redogörelse för bevisfakta ska rätten även ange varför ett bevisfaktum har tillmätts högre bevisvärde än ett annat. Rättsfaktum, bevisfaktum och bevisvärdering är alltså tätt sammanbundna. Alla delar behövs för en fulländad domsmotivering.

5.1 Slutsats

En samlad bedömning utav de mål som granskats i denna uppsats resulterar i slutsatsen att det inte sällan är fler delar av domsmotiveringen som försumrats än endast redovisningen av bevisvärderingen.

Domsmotiveringen har flera viktiga funktioner. Den bidrar bl.a. till rättssäkerhet och domstolars tillförlitlighet. För att inte riskera dessa värden torde domstolarna vilja utforma sina domar i enlighet med de kraven som ställs på domsmotivering.

Utifrån denna uppsats kan ingen slutsats dras kring huruvida problematiken med bristande domskäl följer av den knappa regleringen av domsmotiveringskravet, även om det finns mål som antyder det.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

2016/17:JO1

2013/14:JO1

Prop. 1992/93:216 om prövningstillstånd i hovrätt och instansordningen i utsökningsmål.

SOU 1938:44 Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk.

SOU 2001:103 En modernare rättegång.

SOU 2008:106 Ökat förtroende för domstolarna.

Litteratur

Bergholtz, Gunnar (1987), *Ratio et auctoritas*. Juridiska föreningen i Lund.

Danelius, Hans (2015), *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis: en kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, 5:e uppl. Norstedts juridik.

Domstolsverket (1999), *Språk och struktur i domar och beslut*. Domstolsverket.

Ekelöf, Per Olof, m.fl. (red.) (2011), *Rättegång: Femte häftet*, 8:e uppl. Norstedt.

Ekelöf, Per Olof (1947), 'Sakframställning och domskäl enligt nya RB.'. *SvJT* s. 241-262

Hertzberg, Lauri Rafael (1962), 'Bör domstol redogöra för bedömningen av bevismaterialet?'. *FJFT* s. 106-117.

Heuman, Lars (2005) 'Myndigheternas motiveringsplikt', i: Ragnemalm, Hans, Regner, Göran, Eliason, Marianne och Vogel, Hans-Heinrich, *Festskrift till Hans Ragnemalm*. Juristförlaget s. 123-148.

Kleineman, Jan (2013), 'Rättdogmatisk metod', i: Korling, Fredric och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. Studentlitteratur s. 21-45.

Lindhagen, Arthur (1947), 'Om motivering av dom.' *SvJT* s. 321-328.

Lindstedt, Anders (1950), 'Om domars avfattning.' *SvJT* s. 663-674.

Lundh, Petra (2010), 'Några reflektioner över frågan om hovrätternas bevisprövning är konsekvent.' *SvJT* s. 849-857.

Nordiska juristmötet 1948 (1949), *Forhandlingerne på det attende nordiske Juristmøde i København den 26.-28. august 1948* (NJM). Schultz.

Olivecrona, Karl (1943), *Domen i tvistemål*. Gleerup.

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 2002 s. 35

NJA 2002 s. 133

NJA 2002 not C 11

Hovrätterna

Hovrätten för nedre Norrland, dom 2012-01-25, mål B 1109-11.

Tingsrätterna

Östersunds tingsrätt, dom 2011-11-09, mål B 504-10.

Östersunds tingsrätt, dom 2011-12-08, mål B 2047-11.

Östersunds tingsrätt, dom 2012-01-13, mål B 3358-11.

Blekinge tingsrätt, dom 2014-05-27, mål B 2260-13.

Riksdagens ombudsmän (JO)

JO 1999/2000 s. 55

JO 2013/14 s.72

JO 2016/17 s. 66

Europadomstolen

Hadjianastassiou v. Greece, no. 12945/87, 16 december 1992, Series A no. 252.

Hiro Balani v. Spain, no. 18064/91, 9 december 1994, Series A no. 303-B.

Georgiadis v. Greece, no. 21522/93, ECHR 1997-III.

Ruiz Torija v. Spain, no. 18390/91, 9 december 1994, Series A no. 303-A.

Van de Hurk v. the Netherlands, 19 april 1994, Series A no. 288.